INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ROZTRŽENÁ KRUŽNICE

Popis aktivity

Aplikace vědomostí o goniometrických funkcích v pravoúhlém trojúhelníku (případně o úhlech v kružnici), sestavení předpisu goniometrické funkce.

Předpokládané znalosti

Goniometrické funkce v pravoúhlém trojúhelníku, případně v intervalu $\langle 0; 2\pi \rangle$, graf funkce

Potřebné pomůcky

rýsovací potřeby

Zadání

Na kružnici s poloměrem 1 bylo umístěno šestnáct bodů A_0–A_{15}, které kružnici rozdělily na 16 stejně dlouhých úseků. Bod A_0 byl úsečkami spojen s ostatními patnácti body na kružnici.

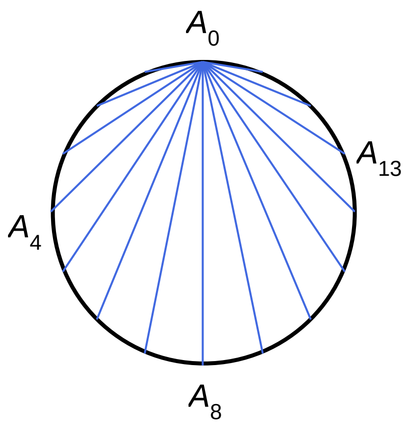

Kružnice byla v bodě A_0 rozdělena a rozvinutím vytvořila společně s 15 úsečkami srovnanými do svislé polohy graf funkce.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je E. Řídká
Financováno z ESF a státního rozpočtu ČR.

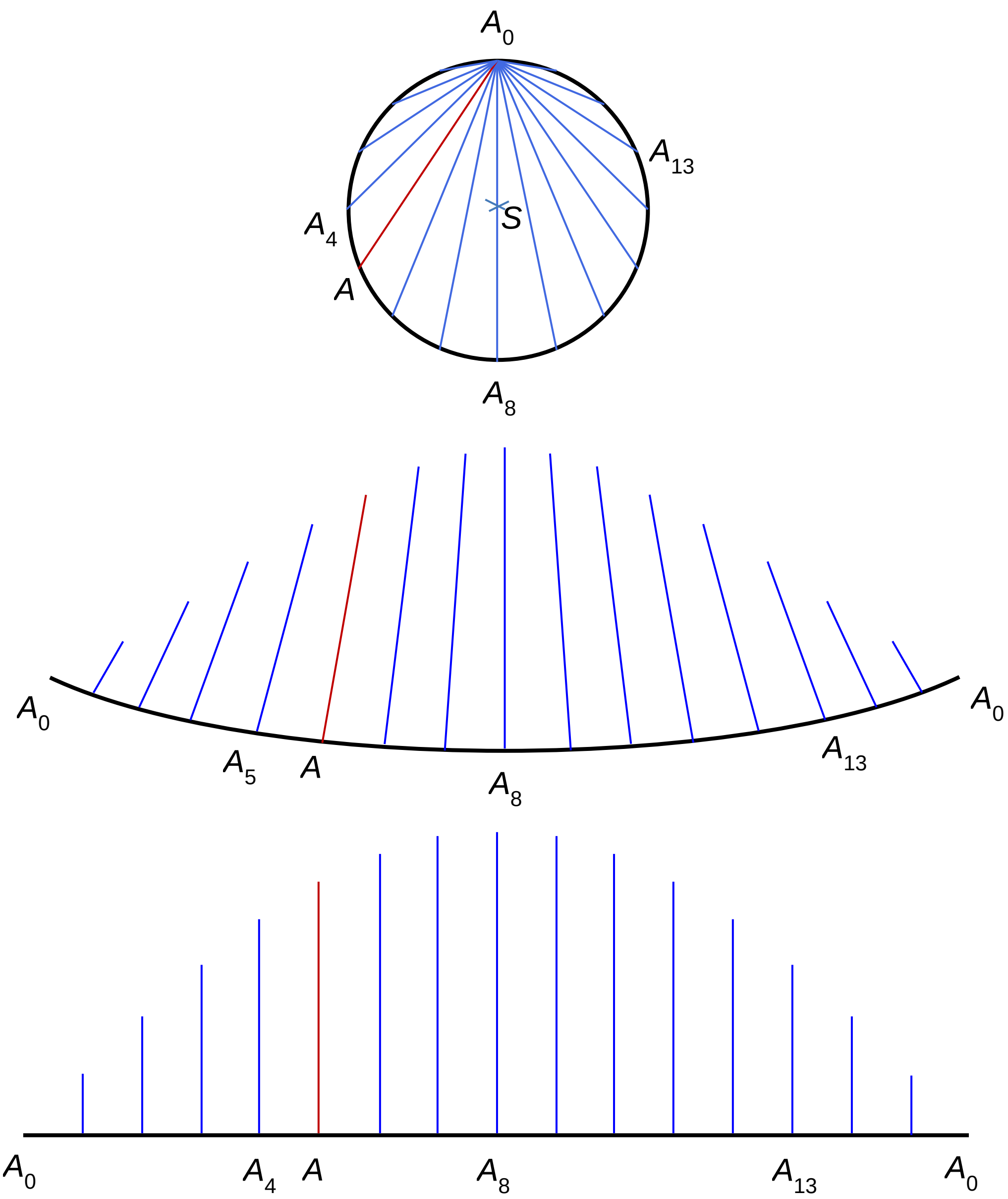

1. Odhadněte, o jakou funkci se jedná.
2. Určete definiční obor a obor hodnot funkce. Kromě bodů A_0–A_{15} počítejte i s ostatními body A na kružnici. Umístění bodu A je určeno velikostí ω středového úhlu A_0SA, kde S je střed kružnice.
3. Určete další vlastnosti funkce.
4. Zapište předpis funkce.

Metodické poznámky a řešení

1. Zdá se, že jde o goniometrickou funkci sinus.
2. Definiční obor je interval od 0 do 2π (délka jednotkové kružnice). Obor hodnot je interval od 0 do 2 (průměr kružnice).
3. Funkce má extrém v bodě π a nabývá hodnoty 2. Jedná se o maximum. Graf funkce je souměrný

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je E. Řídká
Financováno z ESF a státního rozpočtu ČR.

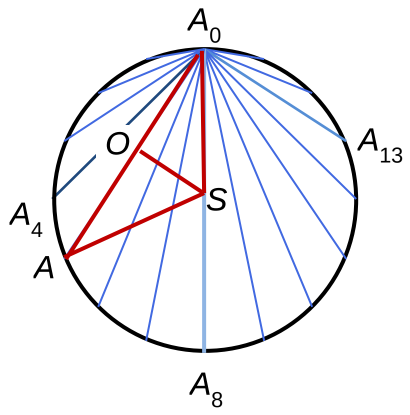

podle svislé osy procházející bodem, v němž funkce nabývá maxima.

4. Platí:

Středový úhel má velikost $\omega = |A_0SA|$
Poloměr kružnice je 1.
Pro $\omega < \pi$ platí:

$$\frac{|AO|}{1} = \sin\frac{\omega}{2}, \text{ tedy } |A_0A| = 2 \cdot |AO| = 2 \,.\, \sin\frac{\omega}{2}$$

(Pokud označíme $\frac{\omega}{2} = \varphi$, pak φ je mj. obvodový úhel příslušející oblouku A_0A.)

Pro $\omega > \pi$ nahradíme ω rozdílem $2\pi - \omega$ a pokračujeme obdobně.
Pro $\omega = \pi$ je $|AO| = 1$, (resp. $\varphi = \frac{\pi}{2}$, $\sin\frac{\pi}{2} = 1$).

Předpis funkce je $y = 2\sin\frac{\omega}{2}$, pro $\omega \in \langle 0; \pi\rangle$, resp. je $y = 2\sin\left(\pi - \frac{\omega}{2}\right)$ pro $\omega \in \langle \pi; 2\pi\rangle$. Protože platí rovnost $\sin\left(\pi - \frac{\omega}{2}\right) = \sin\frac{\omega}{2}$, předpis funkce lze v celém definičním oboru $\langle 0; 2\pi\rangle$ psát ve tvaru $y = 2\sin\frac{\omega}{2}$.

Doplňkové aktivity

Problematiku lze aplikovat na posloupnosti:
V závislosti na pořadí n zapište předpis posloupnosti, jejímiž členy jsou délky úseček A_0A_n.

Řešení:

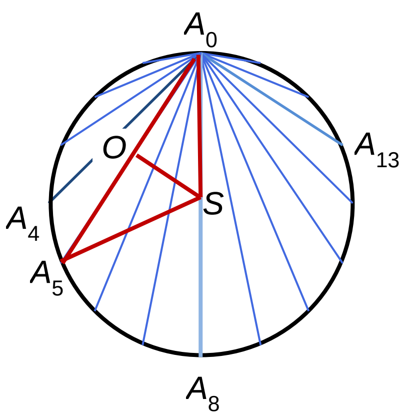

Platí:

Středový úhel $\omega_n = |A_0SA_n| = n \cdot \frac{2\pi}{16} = \frac{n \cdot \pi}{8}$

Poloměr kružnice je 1.
Pro $n < 8$ platí:

$$\frac{|A_nO|}{1} = \sin\frac{\omega_n}{2}, \text{ tedy } |A_0A_n| = 2 \cdot |A_nO| = 2 \,.\, \sin\frac{\omega_n}{2} = 2 \cdot \sin\left(\frac{n}{16} \cdot \pi\right)$$

Označíme-li $\frac{\omega_n}{2} = \varphi_n$, pak φ_n je obvodový úhel příslušející oblouku A_0A_n.

Pro $n > 8$ nahradíme n rozdílem $16 - n$ a pokračujeme obdobně.
Pro $n = 8$ je $\varphi_8 = \frac{\pi}{2}$ a $\sin\frac{\pi}{2} = 1$.

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je E. Řídká
Financováno z ESF a státního rozpočtu ČR.

Pro členy posloupnosti tedy platí: $a_n = 2 \cdot \sin\left(\frac{n}{16} \cdot \pi\right)$	
Obrazový materiál	Dílo autora